

Dásseárvvu- ja ovtaveardásašvuoda doaibmaplána – Ohcejohnjálmmi skuvla

Dohkkehuvvon čuvgehuslávdegottis 22.10.2024

Duogáš áššit

Láhka nissoniid ja albmáid gaskasaš dásseárvvus geatnegahtta skuvllaid ja oahppolágádusaid gárvvistit dásseárvoplána. Ovtaveardásašvuodaláhka eaktuda, ahte skuvllain ja oahppolágádusain lea plána dárbbaslaš doaimmain, vai ovtaveardásašvuodta ovdána. Dásseárvosaš ja ovtaveardásaš skuvllas ii galgga vealahuvvot sohka beali dahje eará olbmui guoskevaš siva, degomat agi, álgoboahhtimuša, giela, oskkoldaga, vuodđooainnu, oaivila, seksuála soju, dearvasvuodadili dahje doaibmahehttejumi dihte. Suoma vuodđolágas ovtaveardásašvuoda prinsihppa čujuha sihke vealahangildui ja olbmuid ovtaveardásašvuhtii lága ovddas.

Ovtaveardásašvuodaláhka, rihkusláhka, dásseárvoláhka ja bargoláhkaásaheapmi dárkkálmuhttet vealahangielldu eallima iešguđet oasis. Dásseárvvu ovddideapmi skuvllain dárkkuha dan, ahte nieiddaiguin ja gánddaiguin meannuduvvo nu bealeheamit ja almmá vealaheami go fal vejolaš, skuvlabeaivvi juohke dilálašvuodas. Skuvlla dásseárvoplána lea bargoneavvu, mii ovddalgihtii eastada vealaheami sohka beali dihte ja mii doarju sohka bealiid dásseárvvu ovddideami skuvlla árggas.

Dásseárvoplánain sihkarastojuvvo, ahte skuvla bargá systemáhtalaš dásseárvobarggu ja ahte vuodđoáššit leat čállojuvvon seammaláganin. Dásseárvvu ovddideamis ii leat sáhka dušše fal vuoiggalašvuoda ollašuhttimis, muhto maiddái guoibmáš ja movttiidahtti oahppanbirrasa láchčimis. Go buohkaid máhttu ja bargu adnojuvvojit árvvus vuoiggalaččat, de dat ovddida oahppiid buresveadjima ja skuvllas loaktima.

Joksanmearrin lea bargobiras, mii lea dásseárvosaš, ovtasbargonávccalaš ja gos fidne buriid bohtosiid. Doppe dásseárvu lea oppa doaibmankultuvrra oassi. Dásseárvvu ovddideapmi lea buot skuvlla lahtuid geatnegasvuodta. Erenoamážit skuvlla njunušbargiid ja bargiid čatnašupmi ulbmiliidda ja doaimmaide, mat ovddidit dásseárvvu, lea dehálaš. Dásseárvoplána vuđolamos dárkkuhus lea dat, ahte dásseárvvojurddašeapmi ja -figgamušat gulašedje lunddolaččat buot doaimmaide.

Skuvlla doaimma dásseárvvu ja ovtaveardásašvuoda buorideami guovddáš ovddidanáššit leat - vealaheami dovdan - vealaheapmái darváneapmi - doaimma ja geavadagaid váikkuhusaid árvvoštallan ja ovtaveardásašvuoda ovddideaddji doaimmaid ollašuvvan - oassálastima lasiheapmi. Dásseárvvu ja ovtaveardásašvuoda ollašuvvama váddásmahtti doaladumiide ferte giddet erenoamáš fuomášumi.

Vealaheaddji doaladumit leat dávjá mielavuložat ja vealaheaddji ráhkadusaid lea váttis áicat. Doaladumiid galgá nuppástuhttit didošteami bokte. Dalle váikkuhusat šaddet bissovažžan.

Dát plána doaibmá vuodđun Ohcejohnjálmmi skuvlla dásseárvu ja ovtaveardásašvuoda ovddideamis. Dásseárvo- ja ovtaveardásašvuodaplána beaiváduvvo dárbbu mielde, muhto uhcimustá golmma jagi gaskkaid. Dán plána dievasmahttet vel skuvllaid oahppifuolahusplánat ja dán plánii dahkkon sierra dievasmahttimat.

2. Dásseárvo- ja ovtaveardásašvuodaplána dárkkuhus

Ovtaveardásašvuoda ja vealaheami guoskevaš doahpagat

Vealaheapmi dárkkuha ovtaveardásašvuodalága 6 § mielde: 1) dan, ahte geainna nu meannuduvvo, lea meannuduvvon dahje meannuduvvošii earáid ektui vahátlaččat veardádallandohkálaš dilis (njulges vealaheapmi); 2) dan, ahte bealeheapmin navdojuvvon njuolggadusa, ákka dahje geavadaga dihte soames šaddá oidduhis sajádahkii earáid ektui, geaidda dilli veardiduvvo, earret dalle, jos njuolggadusas, ákkas dahje geavadis lea dohkálaš ulbmil ja vuogit joksat dán ulbmila leat áššálaččat ja dárbbášlaččat (eahpenjulges vealaheapmi); 3) olbmo dahje olmmošjoavkku árvu ja guoskameahttunvuoda didolaš dahje duohta loavkašuhhtima dainna láhkai, ahte dainna huksejuvvo uhkideaddji, bahás, vuollánahtti, badjelgeahčči dahje aggressiiva vuoigna (headušteapmi); 4) rávvaga dahje gohččuma vealahit.

Etnalaš vealaheapmi dáhpáhuvá dalle, go olbmuiguin meannuduvvo sierraárvosaččat dainna ákkain, ahte sii gullet dihto etnalaš dahje čearddalaš jovkui. Etnalaš vealaheapmi sáhtta leat maiddá olbmo bidjan earálágan sajádahkii su oskkoldaga dahje riikkavulošvuoda vuodul. Headušteapmi dárkkuha olbmo dahje olmmošjoavkku árvu ja guoskameahttunvuoda mielaevttu dahje duohta loavkašuhhtima dainna láhkai, ahte dainna huksejuvvo uhkideaddji, bahás, vuollánahtti, badjelgeahčči dahje aggressiiva vuoigna. Formála ovtaveardásašvuoda ollašuvvan dárkkuha dan, ahte seammalágan dáhpáhusas olbmuiguin galgá meannudit seamma láhkai.

Bealehis meannudeapmi lea dehálaš hálldahusa riekteprinsihppa. Vuodđoláhka gieldá olbmuid bidjama earálágan sajádahkii almmá dohkkehahtti ákka. Hálldahuslága 6 § mielde eiseválddi doaimmat galget leat bealeheamit ja rivttes gaskavuodas áigojuvvon ulbmila ektui. Duohta ovtaveardásašvuoda ollašuhhtin eaktuda dan, ahte sierraárvosašvuhtii vuodđuduvvi vealaheapmi, mii servodagas gávdno, čuldojuvvo aktiivvalaččat eret. Seammalágan meannudeapmi ii álo dáhkít ovtaveardásašvuoda ollašuvvama, dasgo olbmuid vuolggasajit ja vejolašvuodát leat iešguđegeláganat. Ovtaveardásašvuoda aktiivvalaš ovddideapmi sáhtta mearkkašit dan, ahte

seammalágan meannudeami prinsihpas spiehkastuvvo, vai joavkkuid, main lea servodagas heajut sajádat, duohta ovttaveardásašvuhta ollašuvašii. Duohta ovttaveardásašvuoda ollašuvvan eaktuda maiddái eahpenjulges vealaheapmái darváneami. Eahpenjulges vealaheapmi dáhpáhuvvá mángii áiggokeahtá. Dat vuodđuduvvá ovdamearkka dihte dasa, ahte bealeheapmin navdojuvvon njuolggadusa dahje geavadaga váikkuhusat iešguđegelágan olbmuid eai dovddiiduvvo.

Positiiva sierrameannudeapmi dárkkuha dan, ahte olmmošjoavkkuid (omd. eallilan olbmuid, mánáid, etnalaš unnitloguid), mat leat bahát vealahuvvot, diliid figgat buoridit sierradoaimmaiguin nu, ahte duohta ovttaveardásašvuhta dorvvastuvvo, eaige doaimmat dásiset dáfus vealat geange. Ovttaveardásašvuodálaga 7 § mielde posiitiiva sierrameannudeamis galgá leat rivttes gaskavuhta áigojuvvon ulbmila ektui. Gáržžes riektegeahčadeami mielde posiitiiva sierrameannudeapmi dárkkuha mearreáigásaš ja plánejuvvon rekruteremii, bargokarrieras ovdáneapmái ja oahppiiválljemiidda gullevaš doaimmaid, mat lasihit uhcit ovddastuvvon joavkkuid oasi- bargosajiin, iešguđege bargijoavkkuin ja oahppolágádusain. Ovddalgihtii plánejuvvon deattuhusat váikkuhit diliin, main guokte formálalaččat gelbbolaš bargi veardiduvvoba nubbi nubbái, ja uhcit ovddastuvvon joavkku ovddasteaddji ohcci válljejuvvo.

Viiddit geahčadeami mielde posiitiiva sierrameannudeapmi dárkkuha doaimmaid, maiguin doarjut iešguđege joavkkuid duohta ovttaveardásašvuoda ja oassálastinvejolašvuodaid iešguđege eallinsurggiin. Dán dilis sáhtá hállat maiddái bálvalusaid ovddideamis áššehasa dárbbuid vuodul.

Ovttaveardásašvuodálaga 5 § mielde barggu barggaheaddji dahje skuvlejumi ordnejeaddji galgá dárbbu mielde láchit ja dorvvastit govttolaš vuogáiduhhtiimiid, vai doaibmaváttot olbmot besset bargui dahje skuvlejupmái, nákkejit čadahtit bargguideaset ja ovdánit iežaset bargokarrieras. Govttolaš vuogáiduhhtin dárkkuha ovttaskas diliin dárbbalaš ja áššálaš nuppástusaid ja ordnedallamiid, mat eai noađut ovdamearkka dihtii bargoaddi dahje skuvlejumi ordnejeaddji badjelmeare. Lassin dainna sihkkarasto doaibmaváttot olbmuid vejolašvuhta návddašit buot olmmošvuogiatvuodain ja vuodđofriidjavuodain ja geavahit daid ovttaveardásaččat earáiguin. Govttolaš vuogáiduhhtiimiiguin ovddidit doaibmaváttot olbmuid barggu oažžuma, barggus birgema ja barggu seailuheami, skuvlejumi ja eallinagi oahppama.

Dásseárvui ja ovttaveardásašvuhtii gullevaš láchkaásaheapmi

**Láhka nissoniid ja albmáid dásseárvvus (609/1986) ja dan rievdadus (1329/2014)
5a§ 5 § (30.12.2014/1329)**

Dásseárvvu ollašuhhtin skuvlejumis ja oahpahusas

Eiseválddit ja oahppolágádusat ja maiddá eará skuvlejumi ja oahpahusa ordnejeaddji ovtastumit galget fuolahit das, ahte nissoniin ja albmáin leat seammá vejolašvuodát skuvlejupmái ja ámmátlaš ovdáneapmái ja maiddá ahte oahpahus, dutkan ja oahppomateriála dorjot dán lága dárkkuhusa ollašuvvama. Dásseárvu ovddiduvo skuvlejumis ja oahpahusas mánáid agi ja čalgama mielde. **5 a § (30.12.2014/1329)**

Doaibmabijut dásseárvvu ovddideami várás oahppolágádusain

Skuvlejumi ordnejeaddji fuolaha das, ahte guhtege oahppolágádussii gárvvistuvvo golmma jagi gaskkaid dásseárvoplána ovttasbarggus bargiiguin ja oahppiiguin dahje fuolaheaddjiiguin. Plána sáhtá laktit oahppoplána dahje eará oahppolágádusas gárvvistuvvon plána oassin. Dásseárvoplána galgá sisttisdoallat: 1) čielggadusa oahppolágádusa dásseárvvu dilis; 5 2) dárbbášuvvon doaimmat, vai dásseárvu ovdána; 3) árvvoštallan das, mo ovddit dásseárvoplánii gullan doaimmat leat ollašuvvan ja guđelágan bohtosiid dat lea buktán. Erenoamáš fuomášumi ferte giddet oahppiid-dahje stuđeanttaidválljemii, oahpahusa ordnemii, oahppanerohusaid ja oahppočadahemiid árvvoštallamii ja seksuála heađušteami ja sohkabeallái vuodđuduvvi heađušteami dustemii ja loahpaheapmái.

Ovtaveardásašvuodáláhka 30.12.2014/1325 6 §

Skuvlejumi ordnejeaddji geatnegasvuohta ovddidit ovtaveardásašvuoda

Skuvlejumi ordnejeaddji ja dan fuolahan oahppolágádus galget árvvoštallat, mo ovtaveardásašvuohta ollašuvvá daid doaimmas. Dat maid galget ollašuhttit dárbbášlaš doaimmaid, maiguin ovtaveardásašvuohta ollašuvvá. Ovddidandoaimmat galget leat beaktilat, heivvolaččat ja rivttes gaskavuodas, nu ahte dat váldet vuhtii oahppolágádusa doaibmanbirrasa, resurssaid ja eará diliid. Skuvlejumi ordnejeaddji galgá fuolahit das, ahte oahppolágádusas lea plána dárbbášlaš doaimmain, vai ovtaveardásašvuohta ovddiduvo. Skuvlejumi ordnejeaddji ja dan fuolahan oahppolágádus galget várret oahppiide ja sin fuolaheaddjiide ja maiddá stuđeanttaide ja sin ovddasteaddjiide vejolašvuoda gulaskuddojuvvot ovddidandoaimmaid birra.

Dásseárvvu ja ovtaveardásašvuodabarggu oassesuorggit skuvllain

Dásseárvvu ulbmil ja viiddes ovtaveardásašvuoda prinsihppa stivrejit vuodđooahpahusa ovddideami. Oahpahus ovddida ekonomalaš, sosiála, guovlluid ja sohkabeliid gaskasaš dásseárvvu. Vuodđooahpahusa oahppoplána vuodustusat 2014 čatnasit sohkabeliid dásseárvvu ovddideapmái mánnga geahččanguovllus:

- Vuodđooahpahus movttiidahtá ovtaveardásaččat nieiddaid ja gánddaid sin oahpuin. Juohke oahppi veahkehit fuomášit iežas vejolašvuodaid ja hukset iežas oahppanbálgá sohkabeallái čadnon rollamálliid haga.
- Vuodđooahpahus lasiha dieđu ja áddejumi sohkabeali mánggahámatvuodas.

- Ovtaveardásašvuolta ja dásseárvu leat prinsihpat, mat stivrejit vuodđooahpahusa doaibmankultuvrra ovddideami.
- Oahpahusas galgá leat mielde sohka bealleidolašvuolta. Juohke oahppoávnna ovddida sohka bealleid dásseárvu iežas láhkai.
- Bargovugiid, oahppanbirrasiid ja ovttasbargoguimmiid válljemis giddejuvvo fuomášupmi sohka bealleide čadnon doaladumiid ja geavadagaid dovdamii ja rievdadeapmái.

Vuodđooahpahusa oahppoplána vuodustusat leat dievasmahttojuvvon Oahpahusráđdehusa mearrádusain 63/011/2015. Dat dieđiha vuodđooahpahusa ordnejeaddjiid sin geatnegasvuodas ráhkadit guhtege skuvlii dásseárvu doaibmaplána.

Oahpahusa ordnen

Vuodđooahpahusa oahppoplána vuodustusain 2014 gávnnašuvvo:

Vuodđooahpahusa servodatlaš bargun lea ovddidit dásseárvu, ovtaveardásašvuoda ja vuoiggalašvuoda. Vuodđooahpahus lasiha olmmošlaš ja sosiála opmodaga. Olmmošlaš opmodat čohkiida máhtus ja sosiála opmodat fas olbmuidgaskasaš oktavuodain, vuorrováikkhusas ja luohhtámušas. Ovttas dat ovddidit persovnnalaš ja servodatlaš buresveadjima ja ovdáneami. Vuodđooahpahusa bargun lea bealistis duostut sierraárvosašvuoda lassáneami ja servodagas eretduvdáseami ja lassin ovddidit sohka bealleid dásseárvu. Vuodđooahpahus movttiidahtta ovtaveardásaččat nieiddaid ja gánddaid iešguđege oahppoávdnasiid oahpuin. Dat maid lasiha dieđu ja áddejumi sohka bealle mánggahámatvuodas. Juohke oahppi veahkehit fuomášit iežas vejolašvuodaid ja hukset iežas oahppanbálgá almmá sohka beallái čadnon rollamálliid.

Vuodđooahpahusa kulturbargun lea ovddidit mánggabealat kultuvrralaš máhtu ja kulturárbbi árvusatnima. Lassin dan bargun lea doarjut oahppiid hukset iežaset kulturidentitehta ja kultuvrralaš opmodaga. Oahpahus lasiha áddejumi kultuvrraid mánggahámatvuodas. Dat lassin veahkeha hámuhit kultuvrraid vássánaiggi, dálá áiggi ja boahhteáiggi bistevas joatkkan, mas juohkehaš sáhtta leat ieš doaibmi.

Eallima, nuppiid olbmuid ja luonddu gudnejahttima bálddas deattuhit olmmošárvu loavkitmeahttunvuoda, olmmošvuoigatvuodaid gudnejahttima ja suomelaš oktasašgotti demokrátalaš árvuid, nu mo ovtaveardásašvuoda ja dásseárvu.

Proseassa

Dásseárvvu ja ovtaveardásašvuoda doaibmaplána gárvvisteapmi álggahuvvui njukčamánu 2024.

Gáibiduvvon čielggadusat leat dahkkon njukča-miessemánu 2024 mánáiguin njálmmálaččat ságastemiin. Fuolaheaddjiide ja oahpaheaddjiide fas sáddejuvvojedje sáme- ja suomagielat gažadanskovit. Vástádusaid leat buvttadan oahppit, oahpaheaddjit ja fuolaheaddjit. Fáttát leat gieđahallojuvvon mánáid ahkedási mielde.

Doaibmabijuin lea sohppojuvvon skuvlla rektoriin ja doaibmabijut leat dohkkehuovon maiddá oahpaheaddjiid čoahkkimis. Nuoraidstivra lea addán iežas kommeanttaid ja dat leat dievasmahtton plánii.

Gárvvistuvvon plána váldojuvvo geavahussii, go čuvgehuslávdegoddi lea dan dohkkehan.

Čielggadeami bohtosat ja sohppojuvvon doaibmabijut

Vuolleskuvla oahppiid vástádusaid leat oassái ovtastahtton gieldda eará mánáid vástádusaiguin. Badjedási oahppiid, oahpaheaddjiid ja fuolaheaddjiid bohtosat vuodđuduvvet juohke skuvllii sierra dahkkon jearahallamiidda.

Čielggademiid bohtosat, oahppit:

- Dásseárvu doaban lea čielggas ja oahpis maid ovdaskuvlalaččaide. Oahppit áiccalmahte ášši muitaleamen ná, ahte ovdamearkka dihte earálágan ámmáhat leat vejolačča buot sohkaбелиide. “Nissonge sáhtta leat boles!”
- Vuolleskuvla mánáid mielde dásseárvu ollašuvvá viehka bures gielddas, muhto ovtaveardásašvuoda ollašuvvamis leat muhtun muddui stuorra hástalusat (omd. mátkegaskkaide ja bearraša jábálašvuhtii gullevaš áššit).
- Vuolleskuvlaahkásaš mánáin ii leat olus vásihus rasismmas ja vealaheamis. Liikká leat muhtunlágan vuostálasvuodadili vásihusat suopmelaš ja sápmelaš veahkadaga gaskkas.
- Fridnjaáiggi áššiin bohtet ovdan earálágan dáhpáhusat ja čoahkkaneamit, mat nuoraid mielas leat eanet mátta Suomas. Eará giliid mátkegaskkat leat guhki ja erenoamážit Ohcejoga ja Gáregasnjárgga nuoraid gaskkas lea fuobmámis ahte sis lea dovdu ja vásihus sierraárvosaš dilis nuppiideaset ektui.
- Badjedási oahppiin sullii 40% dovdet, ahte sohkaбелиi váikkuha árvoštallamii ja dasa mo skuvlla bargit meannudit singuin. Badjedási oahppiin sullii goalmámmas dovda ahte sohkaбелиi hehte skuvllas. Jearahallama čállon friddja sáni oasis nuorat sávvat oahpaheaddjiin seamma njuolggadusaid

buohkaide fuolakeahtta das mii lea oahppi sohkaheallii. Oahppit sávvat ahte oahpaheaddjit hállet eanet dásseárvvu birra.

- Maiddái ovttaeardásašvuodajearahallamis oahppit muitalit sohkahealliid gaskasaš dásseárvvu hástalusain ja stereotypiijain.
- Dásseárvvejearahallamis boahtá ovdan, ahte oahppiid arvosmahttit oalle unnán oahpásmuvvat buohkalas sohkahealliid dábbalaš ámmáhiidda. Nieiddaid arvosmahttit oahpásmuvvat vehá eanet ámmáhiidda, main barget albmát, go nuppe healliid.
- Eanáš oassi badjedási oahppiin (40%) lea vásihan dahje fuobmán skuvllas dahje friddjaáiggis seksuálalaš headdušteami, buddostallama, loavkašuhtti hállama dahje snoallama. Badjel bealli oahppiin lei áican dahje vásihan sosiála media sisdoalu, mii loavkašuhtti dahje áđesta. Hállan, mii loavkašuhtti dahje snoallan badjánii ovdan hui mángasa vástádusas.
- Sullii bealli badjedási oahppiin dovda, ahte skuvlla ii leat dásseárvosaš.
- Ovttaeardásašvuodajearahallamis fuomášumi gidde dasa, ahte oahppit dovdet leat gártan vásihit mángga láhkai unohis fuomášumi dahje láhttema iežaset persovnnalaš doaimmahehttejumi dahje dearvasvuodadili geažil.

Čielggadusaid bohtosat, oahpaheaddjit:

- Oahpaheaddjiin badjelaš goalmmásas muitala iežas fuobmán oalle dávja máná etnalaš duogážii ja gillii laktáseaddji unohis láhttema dahje vealaheami. Oahpaheaddjit leat fuobmán ahte oahppit leat vásihan maiddái juogalágan unohis láhttema iežaset agi dahje dearvasvuodadili geažil. (Jearahallamis leat váillit, man geažil dárkkes dieđuid oážžun lea váigat.)
- Fuola bohciidahtta, leago bargiin doarvái diehtu ja meannudanvuogit neuroeahpetypihkalaš oahppiid deaivamii ja ja oahpaheapmái?
- Oahpaheddjiin dušše bealli dovda, ahte skuvla lea dásseárvosaš ja ovttaeardásaš.
- Fridnja čállon kommeanttain badjána sávaldat ovttaeardásaš skuvllas, gos buohkain lea vejolašvuotta seamma áššiide. Oassi oahpaheaddjiin dovda ahte sápmelašmánáide leat eanet dáhpáhusat fállun ja álkit beassat oahppifuolahusa muhtun bálbáhusaid ollái go fas suomagielaš mánáide eai leat seamma olu dáhpáhusat ja ii nu álki beassat muhtun oahppifuolahusa bálbáhusaid ollái. Oahpaheaddjit lassin sávvat ahte leat ovttalágan geavadagat guktuid gielaš oahpáhusjoavkkuin.

Čielggadusaid bohtosat, fuolaheaddjit:

- Bealli fuolaheaddjiin dovda, ahte skuvla ii leat dásseárvosaš. Fuolaheaddjiid ja oahppiid lea váttis muhtin diliin gulaskuddat earáiguin.
- Ávvodoalut leat menddo árrat, dat dagaha hástalusa ahte geargá činadit gáktái. Lassin fuolaheaddjit dovdet, ahte sámegiella ii gullo doarvái dahje giella ii válđojuvvo vuhtii doarvái.
- Jearahallamis bođii ovdan, ahte sámegielat ja suomagielat mánáiguin galggašii meannudit ovttaárvosaš láhkai. Áššiid berrešii čielggadit soabalaččat das fuolakeahtta mii lea oahppi etnalaš dahje bearašduogáš ja ruoktut diedihuvvošii áššiin eanet ja árat muttus. Fuolaheaddjit sávvat oahpaheaddjiin ovttalaš ja rabas doaibmankultuvra.
- Mángasat fuolaheaddjiin sávvat mánáide vejolašvuoda bajásšaddat áidnalunddot iežas persovdnan. Mángasis lea sávaldat, ahte sohka bealit eai jávkaduvo.

Doaibmabijut

- Searvvušlaš oahppifuolahusbarggu ulbmil jahkái (2024-2025) ovttaeardásašvuoda ovdánahttin skuvllain.
- Oahppolágádusa cealkin vealakeahtes birasin (čakča 2024)
 Vealakeahtes skuvla
 čatnasa caggat ja darvánit juohkelágan vealaheapmái, givssideapmái ja heađušteapmái skuvla servoša buot dásiin, nu oahppit go maid bargit. Dovddasta ja dohkkeha olbmuid earáláganvuoda skuvlaservoša oassin. Čatnasa duostut sierraárvosašvuoda sihke ovddidit ja fuolahit ovttaeardásašvuoda ollašuvvamis.

Čatnaseami mearkan biddjojuvvo skuvlla oktasaš lanjaide galba (suoma- ja davvisámegiella), mii muittuha áššis. Jahkásaččat skuvlajagi álggus skuvla ordne

iditrahpanbottu/oahppodiimmu/temábeaivvi, mas ášši gieđahallojuvvo.

Dásseárvo- ja ovttaeardásašvuodabarggu prošeaktabargi válmmaštallá temáollisvuoda borgemánus 2024. Materiála: ČUOVUS 1.

Govva: [Yhdenvertaisuus.fi/Vuoigatvuodaministeriija](https://yhdenvertaisuus.fi/vuoigatvuodaministeriija)

- Ovttaeardásašvuoda ovdánahttin dáhpáhusain. Fuolahuvvo, ahte bušeahtas lea ruhta doarvái vai buot mánát geat háliidit besset omd. Sámenuoraid dáiddadáhpáhusii.

- Álggahit positiivvalaš sierrameannudeami oahppiide, oahpaheaddjiide ja fuolaheaddjiide. Rektor ovddasvástida dás. Materiála: ČUOVUS 2.
- Doallat skuvllas oidnosis plakáhtaid ja eará materiálad, mat muittuhit dásseárvvu ja ovtaveardásašvuodas.
- Gieldda giliid nuoraid oahpásmahttin nuppiidasaset ovttasbarggus nuoraiddoaimmain ja searvegottiin. Dáhpáhusaid ordnen čielggaduvo lohkanjagi 2024-2025 áigge. Dát laktása maiddái ovddit buresveadjinplánaide.
 - Vállkkári - oktasaš gaskadiibmoskibirskuvlen sierra giliid gaskkas.
 - Gáregasnjárgga ja Ohcejohnjálmmi badjedási oahppiid oktasaš ovttá ija nuppiidasaset oahpásmahttin leaira.
- Ordnet oahpaheaddjiide skuvlejupmi seksuálavuodá ja sohkaheaddjiide mánggahámatvuodas, sihke dáid áššiid deaivamis ámmátrollas.
- Ođđa oahpaheaddjiid bagadeapmi- dahje skuvlen sáme kultuvra ollái.
- Stipeandaid juohkin skuvlajagi loahpas dahkko dás ovddos nu, ahte juohkehaš sáhtta dovdat ahte lea lihkestuvvan mas nu ja bálkkašuvvo das.

Árvvoštallan

Ovddit dásseárvvu ja ovtaveardásašvuodačielggadus lea ollašuttan jagis 2017. Gielddadási čielggadusas bohte ovdan dásseárvvu hástalusat sohkaheaddjiid gaskkas, sihke giellaáššiid ovtaveardásašvuodas. Sáme gielat oahppiid lei váddásut fidnet skuvllas bálvalusaid iežas eatnigillii. Sohkaheaddjiid gaskasaš dásseárvvus ja dasa laktáseaddji láhttenmálliin lea Ohcejohnjálmmi skuvllas velá ovdánahttu. Davvisáme gielat oahpahusa fállamis lea rekruteremii laktáseaddji hástalusat. Oahppi sáhtta oázžut luohkkáheaddji mielde iešguđet oahppoávdnasiin kvalitehta dáfuš earálágan oahpahusa iežas eatnigillii. Dan lassin dearvasvuodafuolahusa ja skuvlapsykologabálvalusaid oázžu maiddái sáme gielat.

Searvušlaš oahppifuolahusjoavku vástida jahkásaš doaibmabijuid ollašuttimis ja árvvoštallamis. Árvvoštallama sáhtta dahkat gáržžit jearahallama vuodul.

Doaibmabijuid viidásut árvvoštallan čađahuvvo čuovvovaš plána gárvvisteami oktavuodas.

Čuovvovaš čielggadeapmi lea 2027 giđđat, ođđa boahat fápmui álgočavčča 2027.

ČUOVVOSAT:

- 1 [Syrjinnästä vapaa teemapäivä.docx](#)
- 2 [Positiivisen erityiskohtelun opas](#)

